

Basiscursus

Muziek

Voor VGT

G

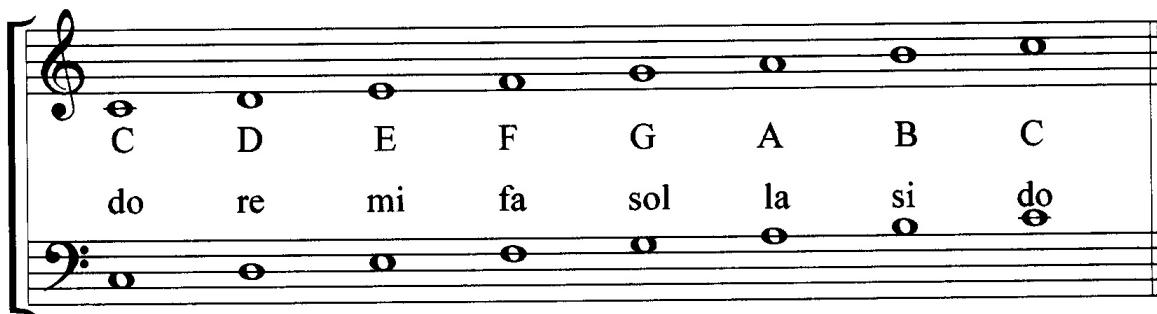
1 Notatie en toonstelsel

Muziek kun je opschrijven m.b.v. **noten** en een **notenbalk**.

De namen van de noten zijn genoemd naar de eerste 7 letters van het alfabet. Het **muziekalfabet** bestaat uit A, B, C, D, E, F en G.

De tonen van het muziekalfabet noem je de **stamtonen**. Als je ze speelt van laag naar hoog krijg je de **stamtoonladder**.

De tonen kunnen ook do, re, mi, fa, so, la, ti, do heten.

Om precies te weten hoe een noot heet, heb je behalve een notenbalk ook een **muzieksleutel** nodig, die aanwijst waar elke noot ligt.

De G-sleutel of de vioolsleutel, deze wijst de G aan.

De F-sleutel of de bassleutel, deze wijst de F aan.

De C-sleutel, deze wijst de C aan.

H

Niet alle noten passen op de notenbalk. Als ze boven of onder uit de notenbalk komen, krijgen ze **hulplijntjes**.

Als je noten heel hoog of laag moet spelen, zijn ze lastig te lezen. In plaats van noten met veel hulplijntjes, staat er **8va**-----, boven de noten. Dit betekent dat je de noten een octaaf hoger moet spelen. Als je hele lage noten moet spelen, staat er **8va**----- of **8va bassa**-----, (meestal afgekort: **8vb**) onder de noten. Dit betekent dat je de noten een octaaf lager moet spelen. Vanaf het woord **loco** speel je alles weer gewoon.

Je kunt de stamtonen ook hoger en lager maken met voortekens:

Een kruis : Verhogingsteken

Een mol : Verlagingsteken

Een **herstellingsteken** zorgt dat een kruis of een mol niet meer geldig is.

Als kruisen of mollen voor aan de notenbalk naast de muzieksleutels staan zijn het: **vaste voortekens** voor alle octaven.

Als kruisen, mollen en herstellingstekens midden in het muziekstuk staan zijn het: **toevallige voortekens**. Ze gelden alleen voor de noot waarvoor ze genoteerd staan op die toonhoogte en maar voor één maat.

2 De notenwaarden en de rusttekens

In een hele noot

passen 2 halve noten

of 4 kwartnoten

of 8 achtste noten

of 16 zestiende noten

De hele rust duurt even lang als
(maar kan ook een andere lengte krijgen dan de hele noot, zie Hoofdstuk 6)

De halve rust duurt even lang als

De kwart rust duurt even lang als

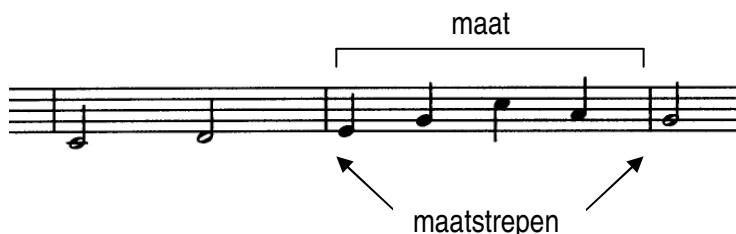
De achtste rust duurt even lang als

De zestiende rust duurt even lang als

3 Maat en ritme

Als je met een muziekstuk meetikt, ontdek je een regelmaat. Bepaalde tikken zijn belangrijker en krijgen meer nadruk, een accent. Zo worden alle tikken in groepjes verdeeld, waarvan de eerste tik een accent krijgt. Zo'n groepje noem je een **maat**. In het notenschrift kun je de maten zien. Ze worden aangegeven door **maatstrepen**. De korte en lange noten samen in een muziekstuk noem je **ritme**.

I

De laatste maatstreep van een muziekstuk is de **slotstreep**.

Soms wordt er in het midden van een stuk een **dunne dubbele maatstreep** gezet om een overgang naar andere voortekens of een nieuw gedeelte aan te geven.

4 Maatsoorten

Aan het begin van een muziekstuk kun je aan twee cijfers onder elkaar zien hoeveel tellen een maat duurt en welke noot één tel krijgt. Dit noem je de **maatsoort** van een stuk.

Deze maatsoort bijvoorbeeld **4** spreek je uit als "een vierkwartsmaat".

Het bovenste cijfer geeft het aantal tellen in de maat aan, hier dus 4 tellen.
Het onderste cijfer geeft aan welke noot één tel krijgt, hier dus de kwartnoot.

Voorbeelden:

3
4 is , 3 tellen in de maat, kwartnoot krijgt één tel.

5
4 is , 5 tellen in de maat, kwartnoot krijgt één tel.

6
8 is , 6 tellen in de maat, achtste noot krijgt één tel (spreek uit als zes-achtste maat).

4
4 of is , 4 tellen in de maat, kwartnoot krijgt één tel.

5 De opmaat

Een muziekstuk hoeft niet op de eerste tel van de maat te beginnen. Het kan ook voor de eerste tel, dus midden in de maat, beginnen. Zo'n stukje maat heet een **opmaat**. De opmaat en de laatste maat vormen samen een hele maat. Bijvoorbeeld:

6 Rusttekens in maatsoorten

Bij elke noot hoort een rustteken dat net zolang duurt. Ook de hele rust duurt even lang als de hele noot, maar kan ook een hele maat rust betekenen. Bijvoorbeeld:

7 Een stip (of 2 stippen) achter de noot of rust, de fermate en de overbindingsboog

Je kunt noten of rusten langer maken:

- Door er een stip achter te zetten. De helft van de noot of rust komt er dan bij.

Bijv. $\begin{matrix} 4 \\ 4 \end{matrix}$ = + = $1 + \frac{1}{2} = 1\frac{1}{2}$ tellen

$\begin{matrix} 4 \\ 4 \end{matrix}$ = + = $1 + \frac{1}{2} = 1\frac{1}{2}$ tellen

- Door er twee stippen achter te zetten. De helft van de noot en daar weer de helft van komt erbij.

Bijv. $\begin{matrix} 4 \\ 4 \end{matrix}$ = + + = $1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} = 1\frac{3}{4}$ tellen

Voor de rust geldt hetzelfde.

(deze manier van langer maken hoeft je nog niet te kennen voor A, wel voor B, C en D!)

- Door een fermate erboven te zetten.

Je moet de noot of rust dan langer aanhouden. In een orkest moet je wachten tot de dirigent de noot afslaat.

Andante

- Je kunt een noot ook langer maken met een overbindingsboogje. Een rust kun je niet langer maken op deze manier. Zo'n boogje gaat van een noot naar de volgende noot op dezelfde toonhoogte. Bijv.

Let op: als er een toevallig voorteken staat voor een noot die overgebonden is naar de volgende maat, dan geldt dat voorteken ook voor die overgebonden noot.

Maatsoorten samengesteld

De eerste tel van de maat kun je het beste horen omdat die de meeste nadruk krijgt. Je noemt deze tel het **hoofdaccent**. Deze tel wordt in het volgende voorbeeld aangegeven met > onder de noot.

Als er meer dan 3 tellen in de maat zijn, wordt de maat verdeeld in groepjes van 2 en/of 3 tellen. Het eerste groepje begint met een hoofdaccent. De andere groepjes beginnen ook met een accent, het **nevenaccent**. Dit nevenaccent is minder belangrijk dan het hoofdaccents en klinkt daarom minder sterk. In het volgende voorbeeld worden de nevenaccents aangegeven met — onder de noten.

Maatsoorten met 2 of 3 tellen in de maat hebben alleen een hoofdaccent. Dit noem je **enkelvoudige maatsoorten**, bijvoorbeeld een 2/4, 3/8 of een 3/4 maat.

Maatsoorten met meer dan 3 tellen in de maat hebben een hoofdaccent en één of meer nevenaccents. Dit noem je **samengestelde maatsoorten**, bijvoorbeeld een 4/4 of een 6/8 maat.

Majeurtoonladder (grote terns toonladder)

Veel muziekstukken zijn gecomponeerd met behulp van een toonladder. Een toonladder is een “ladder” van tonen van laag naar hoog, waarbij de onderste en bovenste toon hetzelfde zijn. Voor een vrolijk muziekstuk gebruik je de **majeurtoonladder** of grote tertstoonladder, voor een droevig muziekstuk de **mineurtoonladder** of kleine tertstoonladder. De mineur- of kleine terns toonladder leer je bij het B-examen.

De **toonsoort** van een muziekstuk krijgt dezelfde naam als de toonladder die bij het stuk hoort, bijvoorbeeld een sonatine in C-majeur (of C groot, dat betekent hetzelfde).

Een toonladder heeft twee namen: de naam van de onderste toon van de toonladder, de **grondtoon** en de naam van de **soort toonladder**.

Hieronder staat de toonladder van C majeur of C grote terns. Je bent hem al eerder tegengekomen, maar dan onder een andere naam, welke naam?.....

A musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp. The notes are: C, D, E, F, G, A, B, C. Below each note is its name in Dutch: do, re, mi, fa, sol, la, si, do. The staff has five ledger lines above the notes and two below.

Op een toetsinstrument ziet de toonladder van C-majeur er zo uit:

Je ziet dat niet alle afstanden tussen de tonen van de toonladder even groot zijn. Tussen de E en F en tussen de B en C zit geen zwarte toets. Dit zijn halve toonsafstanden. Alle andere stapjes van de toonladder zijn hele toonsafstanden.

C	D	E	-	F	G	A	B	-	C
1	1		$\frac{1}{2}$	1	1	1	1	$\frac{1}{2}$	

De majeurtoonladder heeft een halve toonsafstand tussen de 3^e en 4^e toon, en tussen de 7^e en 8^e toon van de toonladder.

Akkoorden

Een **akkoord** is een klank van drie of meer tonen tegelijk.

Een voorbeeld van een akkoord is een **drieklank**. Als je drie tonen tegelijk speelt, noem je dat een drieklank.

Op een blaasinstrument kun je de tonen van een drieklank niet tegelijk spelen maar wel achter elkaar. Dit noem je een **gebroken drieklank**. Op welke instrumenten kun je wel drie tonen van een drieklank tegelijk spelen?

Je maakt een drieklank door een terts en een kwint op een toon te bouwen.

Op elke toon van een toonladder kun je een drieklank bouwen. Voor het A-examen gaan we dat alleen doen op de 1^e toon van de majeurtoonladder.

Als je een drieklank bouwt op de 1^e toon van de majeurtoonladder van C, heb je nodig de 1^e, de 3^e en de 5^e toon van de toonladder, dus de C, de E en de G. Deze drieklank noem je een **grote drieklank** op C of van C.

De C noem je de **grondtoon** van de drieklank en hoort bij de naam van de drieklank.

De E noem je de **terts** van de drieklank, omdat de afstand C-E een grote terts is. De bijnaam "grote" hoort ook bij de naam van de drieklank.

De G noem je de **kwint** van de drieklank, omdat de afstand C-G een reine kwint is.

Een grote drieklank bestaat dus uit een grote terts en een reine kwint.

Voor het A-examen moet je deze drieklank ook kunnen horen. De eerste 3 tonen van "Hoedje van papier" vormen een grote drieklank. Deze drieklank klinkt vrolijk.

Dynamiek

Dynamiek is alles wat in muziek te maken heeft met sterk en zacht. Er worden Italiaanse woorden gebruikt om de geluidsterkte aan te geven. Dynamiek kun je in twee groepen verdelen: stabiele dynamiek en overgangsdynamiek.

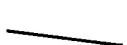
Stabiele dynamiek verandert niet. Bijvoorbeeld **p** (piano) betekent zacht, en de muziek blijft zacht tot er een andere dynamische term verschijnt.

De woorden en hun afkortingen uit de stabiele dynamiek die je moet kennen zijn:

<i>pp</i>	=	pianissimo	=	zeer zacht
<i>p</i>	=	piano	=	zacht
<i>mp</i>	=	mezzopiano	=	halfzacht
<i>mf</i>	=	mezzoforte	=	halfsterk
<i>f</i>	=	forte	=	sterk, luid
<i>ff</i>	=	fortissimo	=	zeer sterk

Overgangsdynamiek verandert wel. Bijvoorbeeld **crescendo** betekent geleidelijk sterker worden. De muziek gaat van zacht naar sterk, dus de dynamiek verandert.

De woorden en hun afkortingen uit de overgangsdynamiek die je moet kennen zijn:

<i>cresc.</i>	=	<i>crescendo</i>	=		geleidelijk sterker worden
<i>decresc.</i>	=	<i>decrescendo</i>	=		geleidelijk zachter worden
<i>dim.</i>	=	<i>diminuendo</i>	=		geleidelijk zachter worden

De volgende woorden betekenen ongeveer hetzelfde als diminuendo.

<i>mor.</i>	=	<i>morendo</i>	=	uitstervend
<i>smorz.</i>	=	<i>smorzando</i>	=	wegstervend

Ook horen bij de dynamische tekens de **dynamische accenten**. Dat zijn tekens waarbij je één toon (of meerdere tonen, dat leer je bij het B-examen) sterker speelt.

De volgende dynamische accenten worden allebei *marcato* (gemarkkeerd, duidelijk) genoemd, maar ze klinken niet helemaal hetzelfde.

16 Herhalings- en verwijzingstekens

Om een muziekstuk in notenschrift niet onnodig lang te maken worden herhalings- en verwijzingstekens gebruikt.

- Het stukje tussen de dubbele maatstrepen moet worden herhaald.

- De eerste keer speel je tot en met hokje 1, bij de herhaling sla je hokje 1 over en speel je direct verder bij hokje 2.

- D.C. betekent Da Capo: herhalen vanaf het begin (Italiaans: capo)

- D.C. al Fine: herhalen vanaf het begin en speel tot Fine (betekent: einde)

- of D.S. betekent Dal Segno: herhalen vanaf het teken (Italiaans: segno)

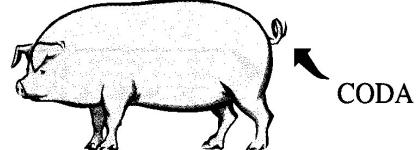

FG

- D.S. al Fine: herhalen vanaf het teken en speel tot Fine

- D.C. al Coda: herhalen vanaf het begin en speel tot het 1^e codateken , vanaf daar speel je verder bij het coda (2^e codateken).

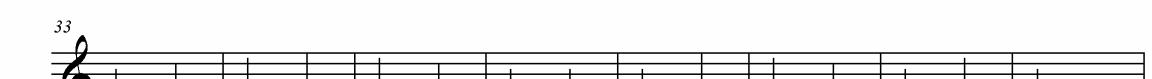
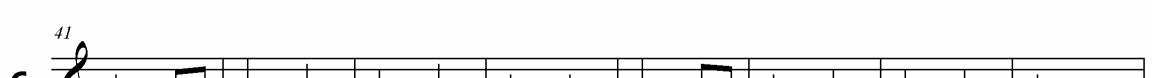
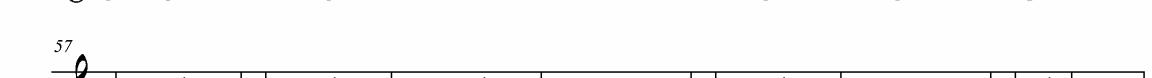
Coda betekent slotstuk of "staartje".

- In plaats van D.C. al Coda kan er ook D.S. al Coda (Dal Segno al Coda) staan. Je herhaalt dan vanaf het teken tot het codateken en springt dan meteen naar het coda.

FH

Solfège

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Fl

11.

8

12.

16

13.

24

14.

32

15.

40

16.

48

17.

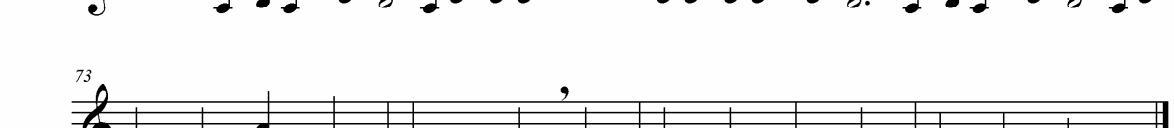
56

18.

64

19.

73

20.

FÍ

21.

8
22.

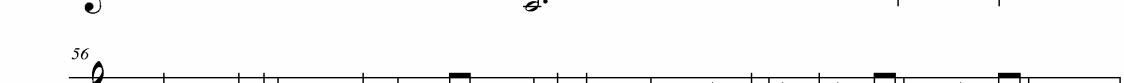
16
23.

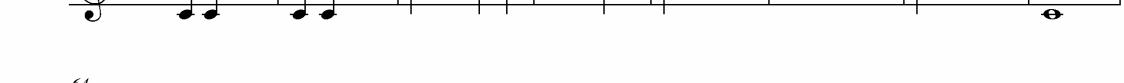
24.

32
25.

40
26.

48
27.

56
28.

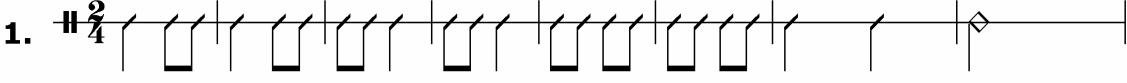
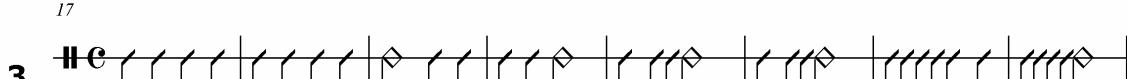
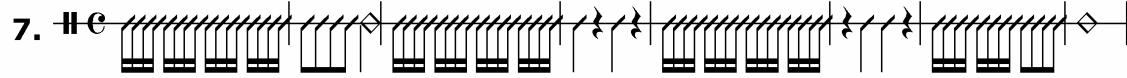
64
29.

72
30.

Fî

Ritme

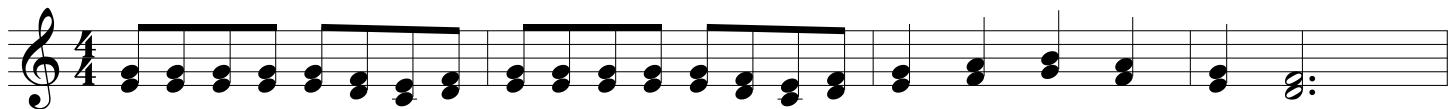
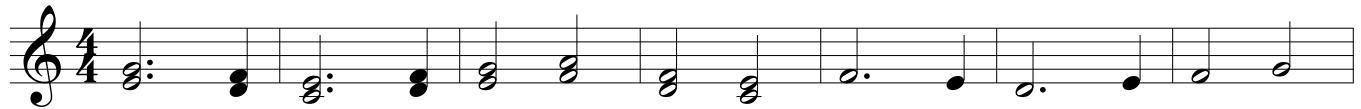

1. $\text{F} \# \frac{2}{4}$
2. $\text{F} \# \frac{2}{4}$
3. $\text{F} \# e \frac{2}{4}$
4. $\text{F} \# \frac{2}{4}$
5. $\text{F} \# \frac{3}{4}$
6. $\text{F} \# \frac{2}{4}$
7. $\text{F} \# e \frac{2}{4}$
8. $\text{F} \# \frac{2}{4}$
9. $\text{F} \# \frac{2}{4}$
10. $\text{F} \# \frac{2}{4}$

Fi

Score

Oefening 1 en 2

Doeb doebi doeba

Swing-canon

[1] C

E⁷

A

A⁷

Doeb doe-bi doe-ba, doeb-di-daaj, dab-dab-be di-be dab-be doeb-di-daaj,

5 Dm⁹G⁷

C

G⁷

acht-ste no-ten dol-len en ze tol-len, rol-le-bol-len heen en weer.

9 [2]

En met klei-ne schre-den ko-men kwar-ten naar be-

12

ne-den en we schu-wen zelfs geen hal-ve tre-den meer.

17 [3]

E-ven stij-gen hal-ve no-ten en ze gaan weer neer.

25 [4]

He-le no-ten: rust keert weer.